

פתרונות הלכתיים לשנת שמיטה

זריעה בבית

ר' יוחנן בשם ר' ינאי: אילן שנטעו בתוך הבית חייב בערלה ופטו' מן המעשרות, דכתיב: 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה'.
ובשביעית צריכה דכתיב: 'ושבתה הארץ שבת לה' וכתוב 'שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור'.

ובשביעית צריכה: ולעניין שביעית מספקא לן... משום דכתוב אחד אומר 'ושבתה הארץ' משמע דבכל מקום שהוא בארץ נוהג בו שביעית, וכתוב אחד אומר 'שדך לא תזרע' דמשמע דזוקא אם הוא בשדך ולא בתוך הבית...

ב פני משה שם

א ירושלמי, ערלה, פ"א ה"ב

ועיקר היסוד של פאת השלחן ז"ל להקל בספיקא לדידן אינו מוכרע די"ל כיון דעיקר הספק בדאורייתא ואזלינן לחומרא ממילא גם לדידן אזלינן לחומרא...

ה חזון איש שביעית - סימן כב אות א ד"ה ועיקר היסוד

אילן שנטעו בתוך הבית, הרי זה ספק אם נוהג בו כל דיני שביעית.

ג פאת השלחן, כ', כד

ולקמן... ביורתי דרבינו והאחרונים הכריעו דשביעית בזמן הזה דרבנן, ולפי זה הבעיא לקולא.

ד פאת השלחן, הלכות שביעית, כא (וכן בבית ישראל ס"ק נב)

זריעה בעציץ

התולש מעציץ נקוב חייב, ומאינו נקוב פטור.

ו שבת צה.

הזורע שני מיני זרעים כאחד בארץ ישראל לוקה שנאמר שדך לא תזרע כלאים. ... ואחד הזורע בארץ או בעציץ נקוב, אבל הזורע בעציץ שאינו נקוב מכין אותו מכת מרדות.

ז רמב"ם, הלכות כלאים פרק א, ה"א-ב

זריעה בעציץ שאינו נקוב... באמת מצינן שגם בכלאים גזרו איסור באינו נקוב אטו נקוב... מכל מקום נראה שאין לדמות כלל גזירות חכמים זו לזו, אחרי שלא בכל מקום גזרו אינו נקוב אטו נקוב... עיין גם באור זרוע (הל' ערלה סי' שי"ג) דפסק שהנוטע בעציץ שאינו נקוב פטור מערלה... ועל כן צריך לומר, שדוקא בתרומות ומעשרות וכלאים שנוהג בכל השנים גזרו, מה שאין כן ערלה, ואם כן הכי נמי שביעית שהיא רק משבע שנים לשבע שנים, גם מהבעל המאור (במס' ר"ה ט"ו ע"א) נשמע שסובר דלא גזרו על אינו נקוב בשביעית... אמנם מדברי כל הראשונים במס' גיטין ז' ע"ב, שפירשו את התוספתא דהטומן את הלוף בשביעית דמיירי דוקא בעציץ שאינו נקוב משמע שרק הטמנה הוא דשרי הא זריעה אסור...

ח שו"ת מנחת שלמה חלק א

סימן מא

בית + עציץ

והיכי שהעציץ בבית: אם תמצי לומר דזורע בבית דרבנן יש לומר דבעציץ שאינו נקוב לא גזרו כיון דגם בזורע אינו אלא דרבנן. ואחרי שכבר הורה זקן הפאת השלחן להקל אף בזורע בבית המיקיל בעציץ שאינו נקוב בבית יש לו במה לסמוך.

ט חזון איש שביעית - סימן כב אות א

ד"ה נראה דעציץ שא"נ

דעות פוסקי דורנו

ש"ת מנחת יצחק חלק י סימן קטז

...דחממות שאני, כיון שמיעדין לכך, ורגילים להקים בשטחים נרחבים ולזרוע בהם, וא"כ יש להם דין שדה, ולא דמיא לבעית הירושלמי דנוטע בבית...

ש"ת שבט הלוי חלק ח סימן רמו

באתי היום להשיב מפני הכבוד על אשר ברוב ענותכם הצעתם לפני עני בענין בעיית השביעית הבעל"ט אשר קרוב שאי אפשר בשום אופן להשתמש בשדה הערבים מפני סכנת נפש ממש של המשגיחים, והברירה העומדת לפניכם לקחת הירקות מהחקלאים היהודים אשר בחבל הארץ הנקרא גוש קטיף אחרי העיר עזה, והמה מתכוננים לגדל ירקות בתוך חממות ביתנים סגורים למעלה ובכל הצדדים בשטחים של פלסטיק עבים, והמה מכניסים שם עציצים שא"נ גם של פלסטיק, ובתוך העציצים ממלאים עפר ודשן ושם יזרעו, זה עיקר השאלה ושאר צדדי הקולות בנ"ד יבואו בהמשך דברינו...

ו. וא"כ היוצא להלכה דיש לפנינו צירוף של כמה קולות למעשה, א. זריעה בתוך הבית. ב. שביעית בזה"ז. ג. עציץ שאינו נקוב. ד. הספק של חבל ארץ זה אם נתקדש בכלל קדושה שניה. ה. מה שהצעתם דהמלאכות יעשו ע"י גוים...

ש"ת שבט הלוי חלק ח סימן רמז

זה כמה שקבלתי מכתבו היקר בענין קביעות הלכה למעשה בגדולי עציץ שאינו נקוב בחממות, וכבודו נ"י שלח ג"כ מכתב מידידי הגאון רש"ז אורבאך שליט"א שבו נוטה להקל, וב"ה שלא לדידי צריכים וראוי לסמוך עליו לבד.

ש"ת שבט הלוי, חלק ט' סימן רל"ז

חוששני אם זה רצון חז"ל לעשות היתר כזה לזרוע ולקצור מחדש בשביעית בכל אה"ק...

יב

ש"ת מנחת שלמה, ח"ג סימן קנ"ח:

ז. זריעה בחממות בשביעית

ב"ה, יום כ"ה אדר תשנ"א

לידיד דגול ומאד נעלה הרב הגאון וכו' מה"ר קלמן כהנא שליט"א. אחדשה"ט וש"ת בכבוד ויקר. קבלתי יקרת מכתבו גם עברתי על שאר המאמרים ששלח אותם אלי והנני בזה בתשובה קצרה. אילו היינו פוסקים ששביעית בזה"ז הוא מדאורייתא, הייתי חושש קצת אם רצוי לקבוע לרבים לזרוע לכתחילה בחממות של זמננו, אשר כן הוא ממש דרך הזורעים (אם גוזזטרא לא מקורה לא חשיבי בית או ספינות גוששות כ"ש חממות). אך כיון שלמעשה סומכים על הפוסקים ששביעית בזה"ז רק מדרבנן, לכן חושבני שנכון מאד לקבוע את הדבר למעשה וכמו"ש כת"ר, יחד עם צירוף של עציץ שאינו נקוב גם לענין ד' העבודות וקדושת הפירות.

יג

הרב אלישיב (הו"ד במשפטי ארץ).

א. יש מקום לדין להקל לזרוע בחממה גידולים שאין החממה מועילה להם... והחקלאי משאיר את הגג רק מחמת שנת שמיטה.

ב. גידולים אשר מבחינה חקלאית אין הגג להם לתועלת, אולם מבחינה אחרת משאירים את הגג, כגון גידולים ירקות ללא תולעים... יש להסתפק...

ג. מותר למכור את העציצים שאינם נקובים הנמצאים בחממה לגוי, והזריעה תיעשה על ידי גוי, ואז מותר ליהודי לעבוד בעציצים אלו במלאכות דרבנן, ומלאכת קצירה תיעשה על ידי גוי, ואין בגידולים אלו קדושת שביעית. אין הבדל בין גוש קטיף למקומות אחרים.

אוצר בית דין

תוספתא, פ"ח ה"א

יד

הגיע זמן תאנים – שלוחי בית דין שוכרין פועלין, עורדין אותן, ועושין אותן דבילה, וכונסין אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר. הגיע זמן ענבים – שלוחי בית דין שוכרין פועלין, בוצרין אותן, ודורכין אותן בנת, וכונסין אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר... ומחלקין מהן ערבי שבתות כל אחד ואחד לפי ביתו.

טו

לכבוד ידי"ע הרב הגאון הגדול פאהמ"ד מוהר"ח ברלין שליט"א, שלום וברכה.

הנני מוצא לי לחובה להודיע את כת"ה שי', שגם מראשית העניין, כשראיתי את נחציות השימוש בהיתר ההפקעה ע"י המכירה לכללות יישוב ארץ הקודש, גמרת בדעתי לעשות בכל זאת את כל מה דאפשר לצאת ידי חובת כל הדעות. ועל כן תיקנתי חותמות שחקוק עליהם שהמחיר בשביעית יהיה רק בשביל המכשירים והטורח, כדי להסיר מהדמים דין קדושת שביעית ולעשות ע"י זה את הסחורה ע"י הבלעה... ויימסר כוחם לב"ד ושטר הרשאה שב"ד מרשים להבעלים הנ"ל לעשות ברשותם כל מה שנדרש למכירת הפירות בדרך היתר...

הרב קוק, אגרות, ח"א, שי"ג

ומשמע בתוספתא שם שבוצרין הכל בב"א ולא מעט מעט ויש ראי' מכאן דאף לדעת הר"מ אין איסור רק בבעלים...

טז

חזו"א, י"ב, ו

היתר המכירה

הגרשז"א,
מעדני ארץ,
הערות לסימן ז'

יז

נראה לפי ענ"ד, שגם המחמירים, שאינם רוצים לסמוך כלל על היתר המכירה, מכל מקום – לפי מה שנוהגים כהכרעת האחרונים להקל בזמן הזה באיסור משומר ונעבד, וגם החזו"א כתב כן (י', ו), דבדיעבד אין הפירות נאסרין ומותרין באכילה לאחרים, נראה שמותר גם למחמירים לקנות פירות שביעית או ירקות [כאשר] דלא אסירי משום ספיחין מחנוונים שסומכים על ההיתר, ושוקלין ומודדין ועושין סחורה בפירות שביעית, ואין הלוקח מהם צריך לחשוש משום לפני עור... ואין בזה משום לפני עור ולא משום מסייע ידי עוברי עבירה, כיוון שגם חבירו יודע שיש אוסרים, אלא שהוא נוהג כהמתירים...

היחיד מתנער מחיי החול לפרקים קרובים בכל שבת... את אותה הפעולה שהשבת פועלת על כל יחיד, פועלת היא השמיטה על האומה בכללה. צורך מיוחד הוא לאומה זו, כי מזמן לזמן יתגלה בתוכה המאור הא-לוקי שלה בכל מלוא זהרו, אשר לא ישביתוהו חיי החברה של חול... הזעף והתחרות אשר להם....

הרב קוק, שבת הארץ

- א. פירות שישית
- ב. אוצר בית דין
- ג. חממות ומצע מנותק
- ד. ערבה דרומית
- ה. היתר מכירה בפירות
- ו. היתר מכירה בירקות עם זריעת גוי
- ז. ייבוא

המטבח בשמיטה

יט
חינוך, פ"ד

הארץ שמוציאה אליו הפירות... לא בכוחה וסגולתה תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה.

והיתה שבת הארץ לכם לאכלה – לאכלה אמר רחמנא ולא להפסד.

יח ע"ז סב.

<p>◆ זכות גדולה לאכול פירות שביעית, ולכן רצוי להעדיף לקנות פירות כאלו גם אם הדבר גורם לטרחה בשמירה על קדושתם.</p> <p>◆ אין חובה לאכול את כל השאריות, אולם ראוי להשתדל לבשל בכמות מתאימה או לאכול את האוכל (הקדוש בקדושת שביעית) גם בארוחות נוספות במגמה לגמור אותו (בצורה כזו אף נלמד להתנהג כך גם בשנים אחרות!).</p> <p>◆ אין לזרוק שאריות הראויות למאכל אל הפח. יש שני פתרונות (מסודרים לפי סדר העדיפויות):</p> <p>א. לייחד פח עבור שמיטה (כדאי לכתוב עליו 'קדושת שביעית'). יש לשים בו את כל השאריות הקדושות בקדושת שביעית, ולהחליף בכל יום את השקית שבו. את השקית הקודמת יש להניח לכמה ימים בצד, עד שהאוכל יתקלקל (ואז ניתן לזרוק את השקית כרגיל לפח הגדול). כמובן, אין לזרוק שאריות נוזליות לתוך פירות שביעית, כי על ידי כך מפסידים אותם. שאריות כאלו יש לשים בשקית נפרדת, ואותה לשים בפח 'קדושת שביעית'.</p> <p>ב. לשים בכל פעם את השאריות בשקית, לקשור אותה, ולשים את השקית בפח רגיל.</p>	<p style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">כ</p> <p style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">מתוך "שיעורי שביעית" מן המקורות ועד הלכה למעשה – יוסף צבי רימון [הוצאת ישיבת הר עציון] – עמ' 132.</p>
<p>◆ שאריות מרק - במרק ירקות ישנה קדושה גם בנוזל עצמו (אמנם, אין קדושה במים שבישלו בהם תפוחי אדמה, כיוון שהטעם לא שיבח את המים).</p> <p>◆ מה עושים עם המרק? יש המקלים להשאיר את המרק מחוץ למקרר למשך לילה, ואח"כ לזרוק אותו כרגיל (כיוון שטעמו פגום). יש המצריכים המתין עד שיתקלקל ממש, או לשים אותו בתוך שקית בפח.</p> <p>◆ קליפות - אם אינן ראויות למאכל, ניתן לזרוק אותן לפח רגיל.</p> <p>◆ גלעיני פירות שיש עליהם מעט מבשר הפרי - אם כבר אכלו כל מה שרצו לאכול, הרב אלישיב מקל שניתן לזרוק את הגלעין עם הבשר שעליו לפח הרגיל. אמנם, רצוי לאכול את הפרי כמה שניתן, ואם נשארה כמות גדולה - לשים אותה בפח 'קדושת שביעית'.</p> <p>◆ שאריות שרגילים לשטוף תחת הברז - ניתן לשטוף כרגיל.</p>	
<p>◆ באופן כללי, אין לשנות מדרך האכילה הרגילה:</p> <p>◆ סחיטה - אין לסחוט פרי שלא רגילים לסחוט, אבל מותר לסחוט פירות שרגילים לסחוטם, כגון תפוזים ואשכוליות. רצוי לסחוט את הפרי עד כמה שניתן, כדי למעט בהפסד הפרי.</p> <p>◆ ריסוק - אם מרסקים את הפרי עם מזלג, ניתן לרסק בכל מקרה. אם מרסקים בבלנדר (רסק נוזלי שאין בו חתיכות) - ראוי לרסק רק דברים שרגילים לרסק. מכל מקום, מותר לרסק לתינוקות גם מאכלים שמבוגרים אינם רגילים לאוכלם מרוסקים.</p> <p>◆ יין של הבדלה - רצוי שלא למלא יין שביעית מעבר לגדות הכוס, כדי שלא להפסידו. אין לכבות נר בין של הבדלה, וכן אין להטיף ממנו בדצ"ך עד"ש באח"ב בפסח.</p>	

מצעים מנותקים



עציצים במצעים מנותקים

